

ALKOTÓMŰHELY

BARANYI MARKOV ZLATA

A KÉPET SZERETNI IS KELL

EMLÉKEZÉS OLÁH SÁNDOR FESTŐMŰVÉSZRÉ

Alkonyatkor az emberek ösztönszerűen sietnek haza, mint az időjós madarak, és autóikkal közlekedési zavart okoznak a város számos pontján.

Egy ilyen tumultusból kikerülve, bekopogtam egy újvidéki utca második emeleti lakásába, ahol egy halk hangú idősebb hölgy nyitott ajtót. A szoba légköre visszavitt a század eleji időkbe.

A falakon végig Oláh Sándor szabadkai festőművész képei voltak kifüggesztve. Portrék, tájképek, aktok, csendéletek — és mindegyik még abban az időben készült, amikor még ecsetjének nagy mestere volt.

A ház asszonya évtizedekig barátja volt az Oláh családnak. Lánykori portréját nézve, amely rózsaszínű, rövid ruhában örökítette meg, eszembe jutottak a mai fiatalok, akik bennünket öregeket előszeretettel kötnek össze a romantikusnak vélt idővel.

Pedig az a kor közel sem volt olyan romantikus, mint ahogyan azt sokan gondolják. Ez a portré sem úgy készült, mint ha Géricault vagy Delacroix idejében festették volna. A mi időnk részben a forradalmak és a háborúk ideje volt.

Vendéglátómmal együtt gondolatban visszatértünk gyermekkorunkba, az első világháború éveibe, s földéztük a vele járó borzalmakat.

Mi, akik a századdal együtt haladtunk, már nem hordtunk darázsdereklű ruhát csipkezsabóval, s nagy virágos kalapot.

A század elején kibontakoztak az expresszionista és más irányzatok és Európa-szerte hatással voltak sok mindenre.

A háború utáni szórakoztató zene és a táncok már nem voltak kispolgáriak vagy szemérmesek. A shimmy, a foxtrott és a lambet-wok megrémisztette a mi öreganyáinkat is. A női divat a zörgő csontú soványsággal, színeivel és vonalaival igen sokat kölcsönzött az avantgarde festészetből.

Hogy milyen volt az akkori világ, talán George Grosz német grafikus és festő kitűnően karakterizáló rajzai mutatják legjobban.

A zene, a tánc, a divat gyorsan változott, a képzőművészet pedig még a kulturális központokban is nehéz harcát vívta.

Oláh nem érvényesítette azokat az elveket, amelyeket a képzőművészeti forradalmárok hirdettek, még ha el is jutottak hozzá, mert akkoriban Bácskában nemigen lehetett valaki társadalomkritikus. A festők nagyobbik ré-

sze a kulturális központokon kívül azt vallotta, hogy az értékmegállapítás szempontjából csak egy valami döntő: a minőség. Mellékes, hogy a kép hol és mikor készült, mert félművészet nincsen.

A vásárlóközönség java nem értette az avantgarde-istákat, különösen a vidéken nem, mert a festészet kenyérkereseti forrás is volt.

Szabadka, ahol Oláh Sándor élt, valójában nem volt több nagy falunál. De Oláh mégis sokban hatott vidékünk képzőművészeti életére, mert a városban tevékenykedő művészcsoporthoz körülbírtta gyűlekezett.

A müncheni képzőművészeti akadémiát végezte el, kiválóan rajzolt, biztosan kezelte az ecsetet és magas szinkultúrával rendelkezett. Ő kezdeményezte az első képzőművészeti egyesület megalapítását Bácskában, s ő volt a kritériuma és a mozgatója is egyben. (Nem véletlen, hogy Szabadka ma tartományunk képzőművészeti életének komoly tényezője.) Nála kezdte tanulmányait kiváló szobrászművésznünk, Almási Gábor, Hangya András, Sáfrány Imre, Mamuzsics Magda festő és még sok kiemelkedő tehetség. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy a város képzőművészeti életének alapkövét Oláh Sándor tette le csoportjával.

Élete javát ebben a városban élte le. Ennek komoly oka sokáig tartó, súlyos betegsége volt. Utolsó éveiben már teljesen süket volt és oly mértékben vak, hogy csak úgy tudott festeni, ha — szemüvege mellett — nagyítót is használt.

Munkásságát ezért két részre kell osztanunk: a betegsége előtti és a betegsége alatti időre.

Képeit munkásságának a fénykorából ismerem. A Baranyi családnál is találkoztam velük, mert férjemmel, Károllyal hosszú évek során barátok voltak, 1915-ben pedig két ízben is együtt laktak Szabadkán. Láttam olyan kimagaslóan jó képeket tőle, hogy sok európai múzeumban is el tudnám képzelni őket. Sajnos ezek elkerültek Magyarországra, Svájcba és Izraelbe, s ezáltal ezekkel a kulturális kincsekkel Vajdaság szegényebb lett. Ami ránk maradt, jórészt egy süket és vak ember küzdelme volt a kenyérért.

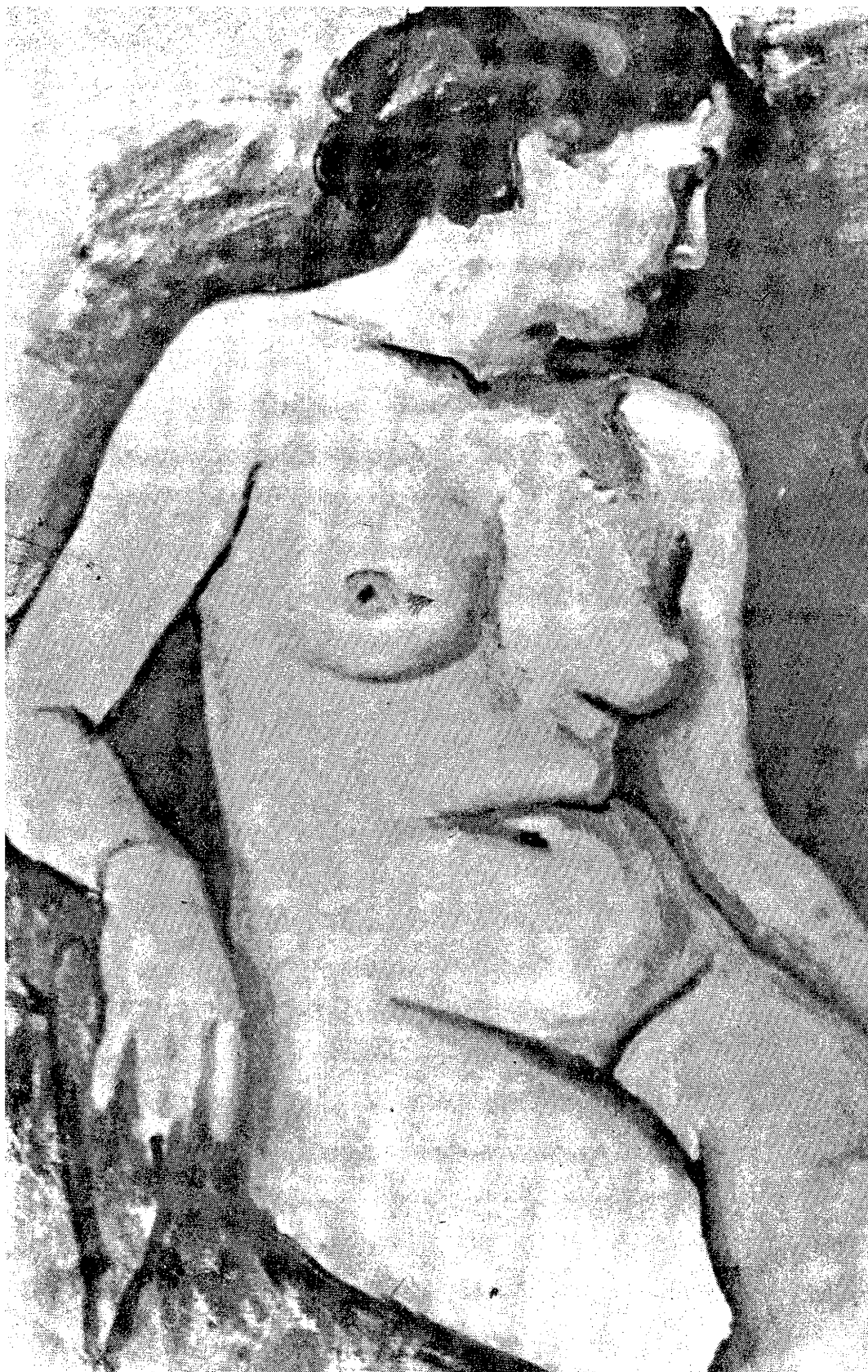
Mindig elszorult a szívem, amikor a nagyítóval készült Oláh-képekkel találkoztam valamelyik kiállításon vagy előadáson, ahol azokat jellegzetes alkotásokként mutatták be.

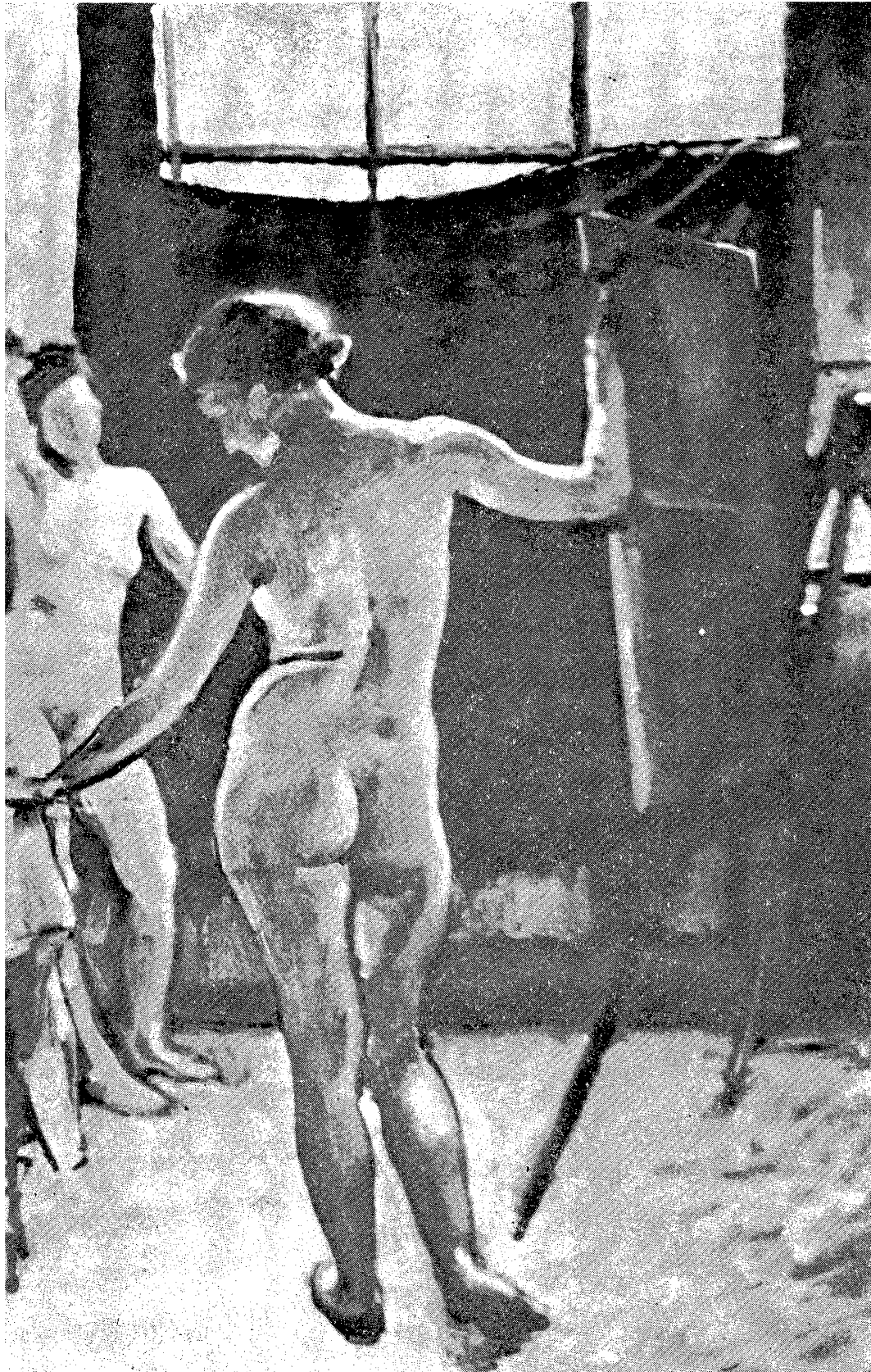
Kultúránk érdekében nem kellene-e felülvizsgáljunk: megtettünk-e mindent annak a kornak a művelődéstörténete érdekében, amelyben Oláh Sándor élt? Említett művei ahhoz az időszakhoz tartoznak, s miért kell azt a kort megfosztani kulturális kincseitől? Talán még meg lehetne menteni azt a keveset, amely még itt-ott fellelhető, s amely méltóképpen képviseli Oláh Sándor festészetét, hogy megőrizzük, mert az mindannyiunk közös kincse.

Nem sikerül minden festőnek öregkorában úgy alkotnia, mint Tizianónak. A legnagyobb művészeket is csak pár művük tette halhatatlanná és nem minden, amit teremtettek, mint ahogyan a mai alkotóknak sem minden munkájuk remekmű.

A szaktudás, az emberiesség és a kötelesség diktálja, hogy ne mutogassuk azokat a képeket, amelyeket Oláh betegsége alatt festett. Tegyük félre őket, és helyettesítsük a munkásságának első szakaszában született és még fellelhető jó alkotásokkal.

S most, születésének közelgő kilencvenedik és halálának tizedik évfordulóján még egy gondolat felmerül: talán nem volna könyvkiadó vállalatainknak sem nagy megterhelés, ha kiadnának egy könyvet munkásságáról, s azt legjobb munkáival illusztrálnák, ahogyan azt művészete megérdemelné. Azonkívül megjelentethetnénk még egy könyvet *Kis történetek a bácskai piktorokról* címmel, s abban érdekes megvilágításban bemutatnák vidékünk képzőművészeti fejlődését. Így Oláh Sándornak és csoportjának, valamint az utána jövő nemzedékeknek a munkássága sem maradna nyom nélkül. Ehhez a munkához természetesen nemcsak tudományos felkészültség kell, hogy mely évben, milyen technikával, milyen stílusban készült egy mű, hanem szaktudással párosult lelkiismeret is. Őszinteség és főleg elfogulatlanság is szükséges hozzá, mert a képet szeretni is kell. Mindegy az, hogy milyen

nemzetiségű művész festette, jó ember-e vagy rossz, erkölcsös-e vagy sem. Csupán egy valami fontos: a kvalitása. Csak a bajkeverők és a pletykalesők nézik a művet az alkotó személyén keresztül.

A műértés majdnem olyan adottság, mint a művész tehetsége. Ezért nem lehet mindenki kritikus. Legjobban az alkotó életútja jellemzi az időt és környezete művelődési állapotát.

Oláh Sándort Szabadkán kétszer temették el: egyszer amikor elföldelték holttestét, másodszor pedig amikor megengedték széthordani műveit a világ más tájaira.

Késő este volt már, amikor csendes szavú vendéglátómtól és Oláh Sándor képeitől elbúcsúztam. Hazafelé menve, gondolataimba elmerülve, nagyon szomorú voltam, mert éreztem, hogy milyen nagy és gazdag a művészet, s milyen szálnalmasan kicsi és kicsinyes tud lenni néha az ember.

Akt

Modellek

Öltözködés

